

Drinking alcoholic beverages with non-Jews Business meetings, social events, bars, happy hours, etc.

איסורי שתיית שכר עכו"ם ושתייה במסיבת עכו"ם

שאלות

לענין שתיית שכר של עובדי כוכבים : מהו מקור וטעם האיסור ומהם גדרי האיסור, כגון איזה משקה בכלל האיסור ובאיזו מקומות נאסר.

לענין שתייה במסיבת עכו"ם : האם עצם ההליכה לשם אסורה, או רק שתיית יין ושכר האם יש להתיר אם רוב המסיבה ישראל.

אם כל טעם האיסורים הוא משום חתנות, האם יש איסור גם בגוי שאין לו בנים ובנות האם יש להתיר משום איבה

מקור וטעם איסור שתיית שכר של עובדי כוכבים

עבודה זרה לא, ב

1. אתמר : מפני מה אסרו שכר של עובדי כוכבים? רמי בר חמא אמר רבי יצחק : משום חתנות, רב נחמן אמר : משום גילוי, וכו'.

רש"י (שם)

2. משום חתנות - שלא ירגיל לעשות משתאות אצל עובד כוכבים ויתן עיניו בבתו.

משנה (עבודה זרה פרק ב משנה ו)

3. אלו דברים של עכו"ם אסורין ואין איסורן איסור הנאה : חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו והפת וכו'.

רמב"ם בפירוש המשניות (עבודה זרה פרק ב משנה ו)

רוב אלה הדברים, כגון הפת והשלקות ודומיהן, אמנם נאסרו כדי שנתרחק מהם ולא נתערב עמהם, כדי שלא נימשך בהתערבנו עמהם להתפקרות במה שאסור, והוא ענין אומרם "משום חתנות".

המשך הגמרא שם

4. רב פפא מפיקין ליה לאבבא דחנותא ושתי, רב אחאי מייטו ליה לביתיה ושתי, ותרוייהו משום חתנות, רב אחאי עביד הרחקה יתירתא.

חידושי הרא"ה (בשיטת הקדמונים עבודה זרה לא, ב) [ביאר את דברי הגמרא]

פירוש "תרווייהו" בין רב אחא בין רב פפא סבירא להו דאיסור שכר של גוים לאו משום גילוי אלא משום חתנות. ולהכי רב פפא מפיק ליה לבבא דחנותא ושתי, דכיון דלא שתי בביתיה תו ליכא קירוב הדעת וליכא משום חתנות. ורב אחא עביד הרחקה יתירא דלא שתי אלא גו ביתיה.

[נחלקו הראשונים אם ההלכה כרב אחאי או כרב פפא]

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות (פרק יז הלכה ט – י)

5. ואין שותין שכר שלהן שעושין מן התמרים והתאנים וכיוצא בהן ואינו אסור אלא במקום מכירתו, אבל אם הביא השכר לביתו ושתהו שם מותר שיעקר הגזירה שמא יסעוד אצלו.

יש איסור אפילו בגוי שאין לו בנים ובנות

דרכי משה הקצר (יורה דעה סימן קיב אות ב)

6. בתשובת הרשב"א (ח"א סימן רמ"ח) יש טועים לומר דוקא בגוים דאית להו בנים ובנות אבל פת כומרים שרי, וטעות גדול הוא בידם דלא חלקו חכמים בגזירתן בין הגוי שיש לו בנים או אין לו עכ"ל.

שולחן ערוך (יורה דעה סימן קיב סעיף א)

7. אסרו חכמים לאכול פת של עממים עובדי כוכבים, משום חתנות. רמ"א - ואפילו במקום דליכא משום חתנות, אסור (רשב"א סימן רמ"ח).

ט"ז (שם ס"ק א)

8. ואפילו במקום דליכא משום חתנות - כגון שאין לו בנים, דלא פלוג רבנן.

למה בשכר הקלו בו על כולם

מאירי (עבודה זרה לא, ב)

9. שכר של גוים אסור ועיקר איסורו לא משום איסור אלא משום חתנות כפתן ושמנן ושלקות שלהם וסתם יינם, ואף על פי שטעם כל אלו באיסורו אחד הוא לא השוו בהם מדותיהם אלא החמירו בכל אחד לפי מה שראו, והוא שהיין החמירו בו יותר מכולם ואסרוהו בכל מקום ובכל ענין ואפילו בהנאה, ומפני שיש בסבתו קירוב גדול ושיש בענינו חשש ע"ז והוא הנסוך והתירו מגען ביין שאינו עשוי לשתיה כל כך כגון חומץ ומבושל.

10. והשכר הקלו בו על כלם, ואף איסורו לא היה בכלל גזרה אלא מנהג קדושים להרחקה יתרה, והוא שאמרו "מפני מה אמרו שכר של גוים אסור" ולא אמר "מפני מה גזרו" וכו', שלא היה בכלל שני הגזרות ולא מצינו איסורו במשנה מפני שאין ענינו מצוי כל כך, ושאין קרוב מצוי בסבתו, ואין בני אדם מזמינים עליו.

11. ומתוך כך לא אסרוהו אלא בביתו של גוי, אבל חוץ מביתו אפילו היה חנוני והוציאו לפני הפתח למכור מותר. ואעפ"כ חסידים שבחכמי התלמוד היו נמנעים שלא לשתותו אלא בבית ישראל.

ערוך השולחן (יורה דעה סימן קיד סעיף ו)

12. ומפני שבא"י היה עיקר השתייה יין כדאיתא בשבת (עח, א) וכמ"ש התוס' שם (מו, א ד"ה בגלילא) וז"ל שהיה להם רוב יין והיו שותין הכל יין וכו' עכ"ל, ולהיפך שכר לא היה מצוי להם וכו', ולא התירו לקדש ולהבדיל עליו כמבואר בפסחים (קז, א) דרבי ור' חייא לא התירו לרב עי"ש ולא חשו לגזור על השכר.

13. אבל בבבל היה ריבוי תמרים והיו בהן הרבה עושי שכר כמבואר בש"ס ואמרינן עולא איקלע לבבל קריבו ליה טירינא דתמרי אי"ל כמה וכו' (פסחים פח, א) ובשם התירו להבדיל עליו משום דהוה חמר מדינה כמבואר שם בפסחים. ולכן האמוראים הוכרחו לגזור גם בשכר, [1#] אך לא גזרו ממש כעל יין מפני שאין בו סגולת היין לשמח לבב אנוש ויין טובא מיגרר גריר משא"כ בשכר. [2#] ועוד כיון שחכמי המשנה לא גזרו כלל בזה לא רצו להשוות גזירתם לגזירת הקדמונים, ורק גדרו בעד עיקר הטעם שלא יהיו מסיבות בביתם ולשתות יחד אסרו את השכר לשתותו בביתם, אבל חוץ לבית התירו ולא חששו שמא יבואו הם לבית ישראל לשתות ביחד דמסתמא בבית ישראל הוה רוב המסיבה ישראל ולא יגררו רבים אחרי מעטים משא"כ בביתם המה הרוב ברוב פעמים, ולכן דקדק רש"י לפרש זה רק בשכר ולא בשארי דברים.

גדר האיסור בראשונים – שתייה בדרך קבע

[הרמב"ם הנ"ל אסר שתיית שכר של הגוים במקום מכירתו בצורה מוחלטת, אבל יש ראשונים שהביאו גדרים שונים באיסור זה והתירו במצבים מסויימים לשתות שכר אפילו בביתו של הגוי.]

תוספות (עבודה זרה לא, ב ד"ה ותרוייהו)

14. המתאכסן בבית העובד כוכבים יכול להיות שמוותר לשלוח בעיר לקנות שכר מן העובדי כוכבים דהוי כמו בביתו של ישראל, ואף אם העובד כוכבים אכסנאי שלו נותן לו משלו שותה משום איבה, דלא אסרו משום חתנות אלא לקבוע שתיה בחנות או ברגילות לשתות בבית העובדי כוכבים, אבל אקראי בעלמא שרי.

רא"ש (עבודה זרה פרק ב סימן טו)

15. ויראה שאין איסור אלא בשקובע עצמו לשתות בבית העובד כוכבים כדרך שהיו רגילין לקבוע עצמן לשתיה. אבל אם נכנס לבית העובדי כוכבים ושותה [1#] דרך ארעי [2#] באקראי בעלמא לא גזרו. וכן היו נוהגין כל גדולי ארץ האי.

שיטת השולחן ערוך לאסור כל שכר, כשקובע עצמו לשתות

[על אף שהביא הטור את שני הדינים של הרמב"ם, בש"ע רק הביא דין 2#, והשמיט דין 1#.]

שולחן ערוך (יורה דעה סימן קיד סעיף א)

16. כל שכר של כותים, אחד שכר של תמרים או של תאנים או של שעורים או של תבואה (ש"ך שם ס"ק ג - כל מין תבואה בין חיטין בין שעורים) או של דבש, אסור משום חתנות. ואינו אסור אלא במקום מכירתו, אבל אם הביא השכר לביתו ושותהו שם, מותר, שעיקר הגזרה שמא יסעוד אצלו. ולא אסרו אלא כשקובע עצמו לשתות כדרך שאדם קובע בשתיה, אבל אם נכנס בבית העובד כוכבים ושתה דרך עראי באקראי, מותר.

[בביאור שיטת הש"ע... ביאור הגר"א (שם ס"ק א)

17. כל שכר של כותים, אחד שכר של תמרים או של תאנים וכו'. דכולהו חדא טעמא כמו שמסיק שם משום חתנות.

כף החיים (יו"ד סימן קיד ס"ק ו) על דברי הש"ע "אבל אם נכנס בבית העובד כוכבים ושתה דרך עראי באקראי, מותר"

18. הביא בשם הפרי חדש (שם אות ד) פירוש, תרתני בעינן שיהא "דרך עראי" דהיינו שלא בקביעות, ו"אקראי" דהיינו שלא רגיל בכך. [והוסיף הכף החיים ד]משמע אבל בדרך קבע, אפילו בפעם א' אסור,

וברגילות אפילו דרך עראי אסור (וכ"כ כנה"ג בהגב"י אות י'). ורגילות היינו ג"פ, אבל פעם א' או שתיים דרך עראי שרי.

שו"ת משנה הלכות (חלק ז סימן קיח) [ביאר למה השי"ע השמיט דין #1 של הרמב"ם]

19. מה שכתב השואל אבל השאלה האידך נוהגים בסעודת מרעים **במסיבת גוים כשהולך שם ברצונו ולא משום איבה** המחבר ביו"ד השמיט בכלל דין דאסור לשתות במסיבת מרעים רק הביא דין של חופת בן עז"כ בסי' קנ"ב ובסי' קי"ד כל שכר של כותים וכו' ומדלא הביא סעודת מרעים משמע דלא ס"ל לאיסור ודלא כרמב"ם.

מה שכתב דלענין סעודה אינו מבואר כלל בשי"ע ואני אומר אדרבה הרי מבואר בסימן קי"ב דאפילו פיתם אסור ומאכלם אסור משום בישול עכו"ם וא"כ הכל אסור, ולא מבעיא בביתם אלא להביאו הביתה אסרו פת ובישולם והטעם שזה דבר חשוב ומביא לידי קירוב הדעת (עי' ט"ז) ובפת החמירו טפי כי על הפת יחיה האדם ובעי ריחוק טפי לפי שעושה קרוב טפי, והר"ן נתן טעם לפי שהפת מעשה נשים אליהם חתנות דידי טפי ע"כ, א"כ פשוט דבסעודה לא בעי לומר ולאסור דגזרו אפילו לאכול מאכליהם שלא עמהם וכ"ש עמהם, אלא בשכר וכיוצא בהם שמותרים מדין פת ובישול צריך להשמיענו דאפ"ה לא ישתה עמהם ביחד אלא בביתו.

שיטת הרמ"א להקל בשכר של דבש ותבואה אפילו בביתו של הגוי

דרכי משה הקצר (יורה דעה סימן קיד ס"ק א)

20. ובמקומינו פשט היתר לשתות שכר של תבואה וגם משקין העושין מדבש אף בבית הגוי ואולי סומכים אדברי ראב"ה.

רמ"א (יורה דעה סימן קיד סעיף א)

21. ויש מתירין בשכר של דבש ותבואה (מרדכי בשם תוספות והרבה מן האחרונים ואגודה פא"מ ואו"ה כלל מ"ג ד"ו וסמ"ק דף קי"ג), וכן נוהגין להקל במדינות אלו.

למעשה אין להקל

ביאור הגר"א (שם אות ח)

22. ותבואה. כ"כ מרדכי בשם ראב"ה בשם ספר הישר וכ"כ ב"י שדעתו דאין אסור אלא כעין שכר שלהם שהיה של תמרים, **אבל כל הפוסקים חולקין ע"ז**.

פרי חדש (שם אות ו) על דברי הרמ"א "ויש מתירין בשכר של דבש ותבואה"

23. לא נמצא לשום מחבר שיתיר בהדיא שכר של תבואה אלא שהמרדכי כתב בשם אבי העזרי (הראב"ה) דשכר שלנו אין בו משום חתנות, וביאר בבית יוסף שטעמו משום דסתם שכר שבתלמוד הוא של תמרים אבל לא של מינים אחרים, ולפי זה לשון הרמ"א אינו מדוקדק דמשמע דדוקא בשכר דבש ותבואה מתירין, וליתא, דהול"ל שבכל שכר מתירין חוץ משכר תמרים, ומ"מ סברא זו אינה מחוורת כלל, חדא דהא בגמרא "שכר" סתמא קאמר, משמע דכל מין שכר אסור, ועוד, וכו'. אלמא דכל מין שכר אסור חכמים משום חתנות, וכן דעת כל הפוסקים. ולפי זה, המיקל בשכר של תבואה עובר על דברי חכמים וראוי לגערו שכל מין שכר אסור, אבל משקין של שאר פירות מותרים, וכמ"ש לדעת הרמב"ם.

אסור לשתות במסיבת עכו"ם ואין שותין שכר שלהן

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות (פרק יז הלכה ט – י)

24. ויש שם דברים אחרים אסרו אותן חכמים ואף על פי שאין לאיסורן עיקר מן התורה גזרו עליהן כדי להתרחק מן העכו"ם עד שלא יתערבו בהן ישראל ויבאו לידי חתנות, ואלו הן: אסרו לשתות עמהן ואפילו במקום שאין לחוש ליין נסך, ואסרו לאכול פיתן או בישוליהן ואפילו במקום שאין לחוש לגיעוליהן.

25. כיצד [דין #1] לא ישתה אדם במסיבה של עכו"ם, ואף על פי שהוא יין מבושל שאינו נאסר, או שהיה שותה מכליו לבדו, ואם היה רוב המסיבה ישראל מותר, [דין #2] ואין שותין שכר שלהן שעושים מן התמרים והתאנים וכיוצא בהן ואינו אסור אלא במקום מכירתו, אבל אם הביא השכר לביתו ושתהו שם מותר שיעקר הגזירה שמא יסעוד אצלו.

[לכאורה, הרמב"ם מביא שני דינים נפרדים: [1#] לא לשתות במסיבה של עכו"ם (אא"כ היה רוב המסיבה ישראל), [2#] לא לשתות שכר שלהן במקום מכירתו.]

אסור לשתות במסיבת עכו"ם

[האיסור לשתות במסיבה של גוים שהביא הרמב"ם לא מופיע מפורש במשנה או בגמרא.]

בית יוסף (יורה דעה סימן קיב)

26. כתב הרמב"ם (בפי"ז מהלכות מאכלות אסורות ה"י) וז"ל "לא ישתה אדם במסבה של גוים" וכו'. ואפשר שהוא ברייתא או תוספתא, עכ"ל. [מבואר מדבריו שלא מצא הב"י מקור מפורש לדברי הרמב"ם.]

ערוך השולחן (יורה דעה סימן קיז סעיף ב-ג)

27. הנה זה שכתב [הרמב"ם שם] שלא לשתות במסיבתן אף ששותה מכליו לבדו או דבר שאינו נאסר, הוא דבר תמוה, שלא נמצא דין זה בשום מקום, וגם הפוסקים לא הזכירו זה ולא הביאו דבריו כלל, לבד הטור (ריש סי' קי"ב). ורבינו הבי"י בספרו כסף משנה כתב שיצא לו זה ממה שאמרו בע"ז ח, א [עיי' שם. אך תמה הערוך השולחן על הכסף משנה והוכיח שאין זה מקורו של הרמב"ם, עיי"ש.]

"אם היה רוב המסיבה ישראל מותר"

מקורו של הרמב"ם להיתר זה מובא בגמרא עבודה זרה ל, א

28. שמואל ואבלט (עובד כוכבים היה) הוו יתבי, אייתו לקמייהו חמרא מבשלא, משכיה (אבלט) לידיה (שלא יגע בו ויאסרנו). אי"ל שמואל, הרי אמרו: יין מבושל אין בו משום יין נסך.

בית יוסף (יורה דעה סימן קיב)

29. כתב [הרמב"ם (בפי"ז מהלכות מאכלות אסורות ה"י)] "ואם היה רוב המסיבה ישראל מותר", ונראה שלמד כן מדאמרינן בע"ז (ל, א) דשמואל ואבלט הוו שתו יין מבושל, ואי לא הוה צד היתר לשתותו במסיבת הגוי היכי הוה שתי שמואל.

פרי חדש (יו"ד סימן קיד)

30. מסתברא דאפילו במחצה על מחצה נמי יש לאסור, והכי דייק לישניה דהרמב"ם שכתב "ואם היה רוב המסיבה ישראל מותר", מכלל דבמחצה על מחצה אסור.

ערוך השולחן (יורה דעה סימן קיד סעיף ג)

31. אמנם עיקר הדבר תמוה דשני אנשים שיושבים יחד אין זה מסיבה, עכ"ל.

32. יש לדון האם היתר "רוב ישראל" זה רק בבית ישראל או אף בבית נכרי.
בב"ח (יורה דעה סימן קיב) החמיר מאד בזה, והגדיר שכל ההיתר הוא רק בביתו של ישראל, וז"ל:

[על דברי הטור "ואסרו לשתות במסיבתן"] פירוש כשרוב המסיבה של גוים דאם רוב המסיבה של ישראל שרי כ"כ הרמב"ם (שם ה"י), והיינו בשותה בבית ישראל דאילו בבית הגוי אפילו שותה ביחיד אסור (ע"ל יו"ד סימן קי"ד).